

Besluit van de Vlaamse Regering tot aanwijzing van de speciale beschermingszone 'BE2100017 Bos- en heidegebieden ten oosten van Antwerpen' en tot definitieve vaststelling van de bijbehorende instandhoudingsdoelstellingen en prioriteiten

DE VLAAMSE REGERING,

Gelet op het decreet van 21 oktober 1997 betreffende het natuurbehoud en het natuurlijke milieu, artikel 7, vervangen bij het decreet van 19 juli 2002 en gewijzigd bij het decreet van 12 december 2008, artikel 8, artikel 13, §1, gewijzigd bij het decreet van 19 juli 2002, artikel 36bis, §9, ingevoegd bij het decreet van 19 juli 2002 en gewijzigd bij de decreten van 22 april 2005, 19 mei 2006, 7 december 2007 en 12 december 2008, artikel 36ter, ingevoegd bij het decreet van 19 juli 2002 en gewijzigd bij de decreten van 19 mei 2006, 27 april 2007 en 8 mei 2009, en artikel 51, vervangen bij het decreet van 19 juli 2002 en gewijzigd bij het decreet van 30 april 2004;

Gelet op het besluit van de Vlaamse Regering van 24 mei 2002 tot vaststelling van de gebieden die in uitvoering van artikel 4, lid 1, van Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna aan de Europese Commissie zijn voorgesteld als speciale beschermingszones;

Gelet op het besluit van de Vlaamse Regering van 3 april 2009 betreffende de aanwijzing van speciale beschermingszones en de vaststelling van instandhoudingsdoelstellingen;

Gelet op het besluit van de Vlaamse Regering van 20 juli 2012 tot aanwijzing met toepassing van de Habitatrichtlijn van de speciale beschermingszone 'BE2100017 Bos- en heidegebieden ten oosten van Antwerpen' en tot vaststelling van de bijbehorende instandhoudingsdoelstellingen en prioriteiten, waarmee de Regering het voorontwerp van instandhoudingsdoelstellingen en prioriteiten voor het desbetreffende gebied principieel heeft vastgesteld;

Gelet op het akkoord van de Vlaamse minister, bevoegd voor de begroting, gegeven op 9 juli 2012;

Gelet op het advies 2011-71 van de Milieu- en Natuurraad van Vlaanderen, gegeven op 20 oktober 2011;

Gelet op het gemeenschappelijk advies 06-2012/01-2012, gegeven op 19 januari 2012/27 januari 2012, het gemeenschappelijk advies 21-2012/04-2012, gegeven op

22 maart 2012/30/ maart 2012 en het gemeenschappelijk advies 64-2012, gegeven op 28 september 2012, van de Milieu- en Natuurraad van Vlaanderen en de Strategische Adviesraad voor Landbouw en Visserij;

Gelet op de adviesaanvraag die op 24 juli 2012 bij de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen is ingediend, met toepassing van artikel 9, §1, van het besluit van de Vlaamse Regering van 3 april 2009 betreffende de aanwijzing van speciale beschermingszones en de vaststelling van instandhoudingsdoelstellingen;

Overwegende dat de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen op 5 september 2012 beslist heeft geen advies uit te brengen over de voorontwerpen van besluit tot aanwijzing met toepassing van de Habitatrichtlijn van de speciale beschermingszones, zoals door de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen bekrachtigd op 12 september 2012;

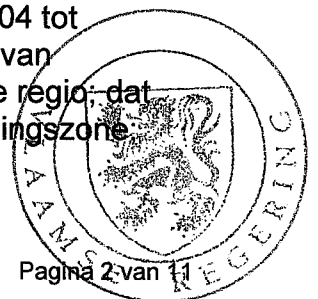
Gelet op het decreet van 7 mei 2004 inzake de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen, artikel 21, dat toestaat dat wordt voorbijgegaan aan de ontstentenis van een advies;

Gelet op het advies 53.851/1/V t.e.m. 53.886/1/V van de Raad van State, gegeven op 18 september 2013, met toepassing van artikel 84, § 1, eerste lid, 1°, van de wetten op de Raad van State, gecoördineerd op 12 januari 1973;

Overwegende dat op grond van artikel 36bis, §9, van het decreet van 21 oktober 1997 betreffende het natuurbehoud en het natuurlijke milieu, hierna het Natuurdecreet te noemen, de Vlaamse Regering elk gebied dat in aanmerking komt als speciale beschermingszone en dat ze definitief heeft vastgesteld in de zin van artikel 36bis, §6, van het Natuurdecreet of dat krachtens artikel 36bis, §12, van het Natuurdecreet geacht wordt definitief te zijn vastgesteld in de zin van artikel 36bis, §6, van het Natuurdecreet bij besluit als speciale beschermingszone moet aanwijzen; dat ze dat zo spoedig mogelijk moet doen, uiterlijk binnen zes jaar nadat de Europese Commissie het gebied van communautair belang heeft verklaard;

Overwegende dat het gebied 'BE2100017 Bos- en heidegebieden ten oosten van Antwerpen' bij het besluit van de Vlaamse Regering van 24 mei 2002 tot vaststelling van de gebieden die in uitvoering van artikel 4, lid 1, van Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna aan de Europese Commissie zijn voorgesteld als speciale beschermingszones, is vastgesteld als gebied dat ter uitvoering van artikel 4.1 van richtlijn 92/43/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde fauna en flora, hierna de Habitatrichtlijn te noemen, door het Vlaamse Gewest aan de Europese Commissie is voorgesteld als speciale beschermingszone en daarom, ingevolge artikel 36bis, §12, van het Natuurdecreet, geacht wordt definitief te zijn vastgesteld in de zin van artikel 36bis, §6, van het Natuurdecreet;

Overwegende dat de Europese Commissie het voormelde gebied van communautair belang heeft verklaard bij beschikking 2004/813/EG van 7 december 2004 tot vaststelling, op grond van Richtlijn 92/43/EEG van de Raad, van de lijst van gebieden van communautair belang voor de Atlantische biogeografische regio; dat het voormelde gebied moet worden aangewezen als speciale beschermingszone

Overwegende dat de speciale beschermingszones met toepassing van de Habitatrichtlijn moeten worden aangewezen voor de instandhouding van de habitats uit de bijlage I bij het Natuurdecreet en van de soorten uit de bijlage II bij het Natuurdecreet;

Overwegende dat artikel 10 van het besluit van de Vlaamse Regering van 3 april 2009 betreffende de aanwijzing van speciale beschermingszones en de vaststelling van instandhoudingsdoelstellingen, hierna het Procedurebesluit te noemen, de elementen opsomt die een aanwijzingsbesluit moet bevatten; dat overeenkomstig artikel 10 van het Procedurebesluit een voorstel voor toevoegingen of schrappingen van Europees te beschermen habitats en soorten in het aanwijzingsbesluit opgenomen moet worden als dat vereist is op basis van nieuwe wetenschappelijke gegevens; dat bij de rapportering over de staat van instandhouding van de Europees te beschermen soorten en habitats ter uitvoering van artikel 17.1 van de Habitatrichtlijn en tijdens de opmaak van het rapport ter onderbouwing van de gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen van 8 mei 2010 als vermeld in artikel 5 van het Procedurebesluit, en het rapport ter onderbouwing van de instandhoudingsdoelstellingen voor dat gebied, vermeld in artikel 8 van het Procedurebesluit, nieuwe wetenschappelijke gegevens werden verzameld over het voorkomen van Europees te beschermen soorten en habitats in dat gebied en het belang van dat gebied voor het duurzame voortbestaan van die soorten en habitats in Vlaanderen;

Overwegende dat op grond van artikel 36ter, §1, van het Natuurdecreet ter uitvoering van de Habitatrichtlijn en richtlijn 79/409/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 2 april 1979 inzake het behoud van de vogelstand, de administratieve overheid binnen de speciale beschermingszones de nodige instandhoudingsmaatregelen neemt die moeten beantwoorden aan de ecologische vereisten van de typen habitats, vermeld in bijlage I van het Natuurdecreet, en de soorten, vermeld in de bijlagen II, III en IV van het Natuurdecreet, alsook van de niet in bijlage IV van het decreet genoemde en op het grondgebied van het Vlaamse Gewest geregeld voorkomende soorten trekvogels;

Overwegende dat krachtens artikel 10 van het Procedurebesluit, voor elk gebied dat moet worden aangewezen als speciale beschermingszone op grond van artikel 36bis, §9, van het Natuurdecreet, het voorontwerp van instandhoudingsdoelstellingen moet worden geïntegreerd in het voorontwerp van aanwijzingsbesluit; dat het besluit dat het gebied 'BE2100017 Bos- en heidegebieden ten oosten van Antwerpen' aanwijst als speciale beschermingszone de instandhoudingsdoelstellingen voor dat gebied moet bevatten;

Overwegende dat de instandhoudingsdoelstellingen voor een Europees te beschermen gebied worden opgemaakt op basis van een rapport dat de componenten, vermeld in artikel 8 van het Procedurebesluit, bevat; dat in het daarin te formuleren voorstel van instandhoudingsdoelstellingen de prioriteiten worden geïntegreerd; dat waar in het Procedurebesluit prioriteiten zijn gedefinieerd als "een voorrangorde van instandhoudingsdoelstellingen binnen een Europees te beschermen gebied, gelet op de Europees te beschermen soorten en habitats waarvoor het gebied is aangeduid, gelet op de desbetreffende gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen en gelet op de voor dat Europees te beschermen gebied bestaande dreiging van achteruitgang en vernietiging met betrekking tot de in dat gebied te beschermen soorten en habitats", die 'voorrangorde van

instandhoudingsdoelstellingen' te begrijpen is als de oplistings van een aantal te nemen acties die inspelen op de naar voren geschoven instandhoudingsdoelstellingen; dat die acties niet per definitie zullen toelaten om *alle* instandhoudingsdoelstellingen te realiseren, maar dat het prioritair aanpakken ervan een sterke voorkeur geniet;

Overwegende dat, overeenkomstig artikel 9 van het Procedurebesluit, de minister een voorontwerp van instandhoudingsdoelstellingen en prioriteiten vaststelt op basis van 1° het bovenvermelde rapport, 2° een door het Agentschap voor Natuur en Bos opgemaakt verslag over een consultatie, met betrekking tot dat rapport, van de betrokken doelgroepen in het Europees te beschermen gebied in kwestie, 3° het overleg met de gewestelijke overleggroep, vermeld in artikel 3 van het Procedurebesluit, over de in de twee vorige punten vermelde documenten; dat het verslag over de consultatie van de lokale doelgroepen is opgemaakt op 30 juni 2011 en 22 september 2011 en dat het bovenvermelde overleg met de gewestelijke overleggroep heeft plaatsgevonden op 7 juni 2011, 9 november 2011 en 12 januari 2012;

Overwegende dat het Agentschap voor Natuur en Bos, op grond van de besprekingen bij dat overleg, het ontwerprapport, vermeld in artikel 8 van het Procedurebesluit heeft afgewerkt en het rapport heeft overhandigd aan de bevoegde minister op 23 mei 2012; dat het rapport alle componenten bevat die vereist zijn op grond van dat artikel 8;

Overwegende dat de bevoegde minister, op basis van het haar op 23 mei 2012 overhandigde rapport, het bovenvermelde verslag over de consultatie en het bovenvermelde overleg met de gewestelijke overleggroep, het voorontwerp van de instandhoudingsdoelstellingen en prioriteiten voor het gebied heeft vastgesteld;

Overwegende dat het Agentschap voor Natuur en Bos rekening heeft gehouden met de ontvangen adviezen 2011-71, 06-2012/01-2012, 21-2012/04-2012 en 64-2012 van de strategische adviesraden, waaruit wijzigingen aan de instandhoudingsdoelstellingen en prioriteiten, zoals door de Vlaamse regering principieel goedgekeurd op 20 juli 2012, zijn gevolgd;

Overwegende dat de Milieu- en Natuurraad van Vlaanderen in haar advies 2011-71 suggereert dat de Vlaamse Overheid zich ter dege voorbereidt op mogelijke vervolgstappen in lijn met het lopende overlegproces en daarover ook duidelijk communiceert met de overlegpartners;

Overwegende dat het Agentschap voor Natuur en Bos in navolging van het bovenstaand advies in samenwerking met de overlegpartners het overlegproces heeft geëvalueerd en bijgestuurd, in samenwerking met de overlegpartners het implementatietraject heeft uitgewerkt en dat de overlegpartners actief betrokken werden in de werkgroepen rond bestaande kwesties;

Overwegende dat de Milieu- en Natuurraad van Vlaanderen in haar advies 2011-71 voorstelt om de aanbevelingen van de WTC verder door te vertalen;

Overwegende dat het Agentschap voor Natuur en Bos in navolging van het bovenstaand advies in samenwerking met de overlegpartners vijf kwestiewerkgroepen opstartte die een aantal steeds weerkerende kwesties dienden op te

lossen, dat de Vlaamse Overleggroep besliste de referentiewaarden niet te wijzigen tijdens het huidige proces, gezien dit een voor Europe juridisch onaanvaardbaar uitstel voor de goedkeuring van de instandhoudingsdoelstellingen en prioritairere inspanningen zou teweegbrengen, dat in het voorjaar 2013 een WBC rond de referentiewaarden wordt opgestart, waarna deze in functie van de eventuele herziening van de doelstellingen ikv de monitoring en zesjaarlijkse rapportering en evaluatie door de EC, al dan niet bijgesteld kunnen worden; dat de gewijzigde instandhoudingsdoelstellingen door de WTC opnieuw bekeken werden en de conclusie van de WTC hierover voorwaardelijk gunstig was;

Overwegende dat de Milieu- en Natuurraad van Vlaanderen in haar advies 2011-71 vraagt dat er werk wordt gemaakt van een uitvoeringsplan in overleg met de doelgroepen, zodat het voor de betrokken actoren duidelijk is wie welke doelen waar en wanneer moet realiseren;

Overwegende dat het Agentschap voor Natuur en Bos in navolging van het bovenstaand advies in samenwerking met de overlegpartners een implementatienota heeft opgesteld, waarin de krachtlijnen van de realisatie werden vastgelegd en dat er voor de figuur van een Natura 2000 management plan per speciale beschermingszone gekozen wordt;

Overwegende dat de Milieu- en Natuurraad van Vlaanderen en de Strategische Adviesraad voor Landbouw en Visserij in hun gemeenschappelijk advies 06-2012/01-2012 vragen dat het overleg over de algemene aandachtspunten bij voorkeur voor eind 2012 gebeurt, bijvoorbeeld binnen de werkgroepen die de kwesties behandelen;

Overwegende dat het Agentschap voor Natuur en Bos in navolging van het bovenstaand advies in samenwerking met de overlegpartners de verwerking van de algemene aandachtspunten heeft geïntegreerd in de werking van de vijf opgestarte kwestie-werkgroepen en dat de betrokken sectoren na de resultaten van de kwestie-werkgroepen en de andere overlegfora, een samenvatting van de nog relevante aandachtspunten voor de implementatie hebben ingediend, dewelke aan de Vlaamse regering worden overgemaakt in de 'standpuntennota';

Overwegende dat de Milieu- en Natuurraad van Vlaanderen en de Strategische Adviesraad voor Landbouw en Visserij in hun gemeenschappelijk advies 06-2012/01-2012 vragen dat bij een gefaseerde evaluatie van de IHD (ten minste) volgende punten in onderlinge afweging mee in rekening gebracht worden: socio-economische toets, algemene impact van ruimtebeslag beperken, voldoende waarborgen van de lokale gunstige staat van instandhouding in het belang van het behoud van het areaal, belang van een robuust doelenkader als buffer voor de dynamiek van de open ruimte;

Overwegende dat het Agentschap voor Natuur en Bos in navolging van het bovenstaand advies in samenwerking met de overlegpartners zowel bij de totstandkoming van de gewestelijke en specifieke instandhoudingsdoelstellingen als bij de optimalisatie van de specifieke instandhoudingsdoelstellingen binnen de werkgroep kalibratie, deze punten in overweging genomen hebben en overwegende dat niet voor elk Europees te beschermen habitat of soort dat voor een speciale beschermingszone is aangemeld of binnen een speciale beschermingszone voorkomt, er gestreefd moet worden naar een lokaal goede staat van instandhouding;

Overwegende dat de Milieu- en Natuurraad van Vlaanderen en de Strategische Adviesraad voor Landbouw en Visserij in hun gemeenschappelijk advies 06-2012/01-2012 vragen een sluitende timing op te stellen met prioriteiten voor het vastleggen van de IHD voor alle SBZ-V;

Overwegende dat het Agentschap voor Natuur en Bos in navolging van het bovenstaand advies in samenwerking met de overlegpartners een implementatienota heeft opgesteld, waarin een timing met prioriteiten voor het vastleggen van de S-IHD voor alle SBZ-V werd opgenomen;

Overwegende dat de Milieu- en Natuurraad van Vlaanderen en de Strategische Adviesraad voor Landbouw en Visserij in hun gemeenschappelijk advies 06-2012/01-2012 vragen dat de problematiek rond de kalibratie van doelstellingen binnen de werkgroep kalibratie wordt behandeld, waarbij een duidelijke afweging met de lokale socio-economische context bij de kalibratie en de implementatie van de bosdoelstellingen wordt benadrukt;

Overwegende dat het Agentschap voor Natuur en Bos in navolging van het bovenstaand advies in samenwerking met de overlegpartners in de werkgroep kalibratie de doelstellingen heeft gekalibreerd op verschillende manieren en dat hierbij de socio-economische context en de wensen van de doelgroepen in overweging werden genomen binnen de ecologische randvoorwaarden van de Habitat- en Vogelrichtlijn en dat ten gevolge van deze oefening de doelstellingen zijn geoptimaliseerd;

Overwegende dat de Milieu- en Natuurraad van Vlaanderen en de Strategische Adviesraad voor Landbouw en Visserij in hun gemeenschappelijk advies 06-2012/01-2012 vragen dat het gebruik van vorken voor de doelstellingen verwijzen naar de lopende kalibratie- en de implementatiefase van het IHD-proces en Inzake recreatie wijzen op het belang van een passende beoordeling, die de verenigbaarheid van geplande activiteiten en de S-IHD moet nagaan;

Overwegende dat het Agentschap voor Natuur en Bos in navolging van het bovenstaand advies in samenwerking met de overlegpartners in de werkgroep kalibratie de doelstellingen heeft gekalibreerd op verschillende manieren en dat hierbij de socio-economische context en de wensen van de doelgroepen in overweging werden genomen binnen de ecologische randvoorwaarden van de Habitat- en Vogelrichtlijn en dat ten gevolge van deze oefening de vorken voor de Europees te beschermen habitats werden omgezet in unieke getallen en overwegende dat inzake de verwijzing naar de Passende beoordeling in de kwestie-werkgroep Passende beoordeling in samenwerking met de overlegpartners het instrument Passende beoordeling verder werd uitgewerkt;

Overwegende dat de Milieu- en Natuurraad van Vlaanderen en de Strategische Adviesraad voor Landbouw en Visserij in hun gemeenschappelijk advies 06-2012/01-2012 vragen aan ANB en INBO om na te gaan of: (1) de S-IHD het behoud van het areaal van Europees beschermde soorten en habitats voldoende verzekeren; en (2) de metapopulatie-criteria voldoende vervat zijn in de S-IHD;

Overwegende dat het Agentschap voor Natuur en Bos in navolging van punt 1 van het bovenstaand advies bevestigt dat bij het plaatsen van doelen bij de specifieke instandhoudingsdoelstellingen maximaal rekening gehouden werd met het behoud van areaal in kritische randhokken, dat in navolging van punt 2 van het bovenstaand advies reeds bij de opmaak van de Gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen rekening is gehouden met de metapopulatiebenadering, dat bij het plaatsen en bij de optimalisatie van de doelstellingen binnen de kalibratiewerkgroep gestreefd werd naar de creatie van grote kernen voor bronpopulaties voor fauna en dat het streven naar grote kernen ook werd vertaald volgens het principe "zuinig ruimtegebruik";

Overwegende dat de Milieu- en Natuurraad van Vlaanderen en de Strategische Adviesraad voor Landbouw en Visserij in hun gemeenschappelijk advies 06-2012/01-2012 vragen om tegen eind 2012 een concreet plan van aanpak uit te werken om de LSVI-tabellen aan te vullen met kensoortvereisten;

Overwegende dat het Agentschap voor Natuur en Bos in navolging van het bovenstaand advies in samenwerking met de doelgroepen een plan van aanpak heeft opgemaakt tot wijziging van de LSVI, waarin ook de aanvulling met de kensoortvereisten wordt opgenomen, dat dit plan van aanpak is opgenomen in de implementatienota;

Overwegende dat de Milieu- en Natuurraad van Vlaanderen en de Strategische Adviesraad voor Landbouw en Visserij in hun gemeenschappelijk advies 06-2012/01-2012 het belang van grensoverschrijdend overleg benadrukken;

Overwegende dat het Agentschap voor Natuur en Bos in navolging van het bovenstaand advies benadrukt dat tijdens de implementatiefase overleg met alle betrokkenen zal gebeuren, dus ook grensoverschrijdend overleg indien dit opportuun is om een optimalisatie van inspanningen en resultaat te verkrijgen;

Overwegende dat de Milieu- en Natuurraad van Vlaanderen en de Strategische Adviesraad voor Landbouw en Visserij in hun gemeenschappelijk advies 06-2012/01-2012 ervoor pleiten dat er snel antwoord gegeven wordt op de vraag op welke manier het beheer in bestaande natuur- en bosgebieden zal geoptimaliseerd worden. Het principe "de sterkste schouders dragen de zwaarste lasten" moet meer duidelijkheid krijgen;

Overwegende dat het Agentschap voor Natuur en Bos in navolging van het bovenstaand advies in samenwerking met de overlegpartners een implementatienota heeft opgesteld, waarin de krachtlijnen van de realisatie werden vastgelegd, waarin werd uitgewerkt op welke wijze het beheer in bestaande natuur- en bosgebieden zal geoptimaliseerd worden en waarin het principe "de sterkste schouders dragen de zwaarste lasten" verder werd verduidelijkt;

Overwegende dat de Milieu- en Natuurraad van Vlaanderen en de Strategische Adviesraad voor Landbouw en Visserij in hun gemeenschappelijk advies 64-2012 suggereren dat het duidelijk geografisch lokaliseerbaar probleem van de drinkwatervoorziening in principe gebiedsgericht oplosbaar moet zijn;

Overwegende dat het Agentschap voor Natuur en Bos in navolging van het bovenstaand advies in samenwerking met de overlegpartners bij de optimalisatie van de instandhoudingsdoelen binnen de werkgroep kalibratie, het belang van de

drinkwaterwinningen en de socio-economische context in overweging genomen heeft en dat tijdens de implementatiefase gebiedsgericht oplossingen gezocht zullen worden voor eventuele resterende problemen;

Overwegende dat de Milieu- en Natuurraad van Vlaanderen en de Strategische Adviesraad voor Landbouw en Visserij in hun gemeenschappelijk advies 64-2012 van oordeel zijn dat in gebieden met groene bestemmingen of in eigendom van een bovenlokale overheid er gekozen moet worden om in die gebieden maximale, bijhorende aantallen vogelsoorten als doelstelling op te nemen in het licht van zuinig ruimtegebruik, efficiëntie en "sterkste schouders, zwaarste lasten".

Overwegende dat het Agentschap voor Natuur en Bos in navolging van het bovenstaand advies in samenwerking met de overlegpartners binnen de kalibratiewerkgroep via het principe 'sterkste schouders-zwaarste lasten' de doelstellingen zo veel mogelijk binnen de terreinen van de terreinbeherende verenigingen en overheden heeft gealloceerd, dat deze terreinen in het algemeen terreinen met groene bestemmingen zijn, dat door de toepassing van het 'principe zuinig ruimtegebruik' ook de soortendoelstellingen hierdoor maximaal aan deze terreinen werden toegewezen, dat het Agentschap voor Natuur en Bos er op wijst dat een maximale toewijzing van doelstellingen louter op basis van eigendom en bestemming ingaat tegen het principe zuinig ruimtegebruik, tegen de juridische bepalingen uit onder meer de habitatrichtlijn en tegen de ecologische vereisten van de soorten en dat soorten alleen maar tot doel kunnen gesteld worden indien er geschikt leefgebied voorkomt of een geschikt leefgebied binnen mogelijk is, waarbij ook rekening moet gehouden worden met de meta-populatiecriteria;

Overwegende dat de Milieu- en Natuurraad van Vlaanderen en de Strategische Adviesraad voor Landbouw en Visserij in hun gemeenschappelijk advies 64-2012 vragen om de afgesproken werkwijze rond kwaliteitsnormen voor habitats te volgen;

Overwegende dat het Agentschap voor Natuur en Bos in navolging van het bovenstaand advies in samenwerking met de overlegpartners binnen de Vlaamse Overleggroep heeft afgesproken om de bedoelde habitatspecifieke kwaliteitsnormen te actualiseren en in samenwerking met de overlegpartners deze kwaliteitsnormen geherformuleerd heeft, dat deze geherformuleerde kwaliteitsnormen in voorliggend besluit werd opgenomen;

Op voorstel van de Vlaamse minister van Leefmilieu, Natuur en Cultuur;

Na beraadslaging,

BESLUIT:

Artikel 1. Dit besluit voorziet in de gedeeltelijke omzetting van artikel 4.4 van richtlijn 92/43/EEG van de Raad van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna, hierna de Habitatrichtlijn te noemen.

Art. 2. Het op de bijlage 1, die bij dit besluit is gevoegd, met de code BE2100017 aangemerkte gebied, genaamd 'Bos- en heidegebieden ten oosten van Antwerpen', dat ligt in de gemeenten Beerse, Boechout, Brasschaat, Hove, Kasterlee, Lier, Lille, Lint, Malle, Oud-Turnhout, Ranst, Schilde, Schoten, Turnhout, Vorselaar, Vosselaar, Zandhoven en Zoersel, wordt aangewezen als speciale beschermingszone ter

uitvoering van artikel 36bis, §9, van het decreet van 21 oktober 1997 betreffende het natuurbehoud en het natuurlijk milieu, hierna het Natuurdecreet te noemen, overeenkomstig de bepalingen van artikel 10 van het besluit van de Vlaamse Regering van 3 april 2009 betreffende de aanwijzing van speciale beschermingszones en de vaststelling van instandhoudingsdoelstellingen.

Het gebied omvat nagenoeg alle belangrijke oud-boskernen van de Kempen (Zoerselbos, 's Herenbos, Grotenhoutbos, ...). Daarnaast komen in het gebied ook een aantal kleine en middelgrote heidekernen voor. De belangrijkste deelgebieden hiervoor zijn de militaire domeinen van Malle en Tielen en de Visbeekvallei. Het gebied wordt doorsneden door talrijke smalle beekvalleien die vaak gekenmerkt worden door kalk- en ijzerrijke kwel.

De oppervlakte van de speciale beschermingszone bedraagt 5240 ha. De speciale beschermingszone bestaat uit veertien deelgebieden.

Art. 3. §1. Het gebied wordt als speciale beschermingszone aangewezen voor de onderstaande habitats van bijlage I van het Natuurdecreet, met vermelding van hun Natura 2000-code, waarbij het teken "*" aangeeft dat het een prioritaire habitat betreft in de zin van de Habitatrichtlijn:

- 1° 2310 psammofiele heide met Calluna- en Genista-soorten;
- 2° 2330 open grasland met Corynephorus- en Agrostis-soorten op landduinen;
- 3° 3130 oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorend tot de Littorelletalia uniflorae en/of de Isoeto-Nanojuncetea;
- 4° 3140 kalkhoudende oligo-mesotrofe wateren met bentische Chara spp. vegetaties;
- 5° 3150 van nature eutrofe meren met vegetatie van het type Magnopotamion of Hydrocharition;
- 6° 3160 dystrofe natuurlijke poelen en meren;
- 7° 3260 submontane en laagland rivieren met vegetaties behorend tot het Ranunculion fluitans en het Callitricho-Batrachion;
- 8° 4010 Noord-Atlantische vochtige heide met Erica tetralix;
- 9° 4030 droge Europese heide;
- 10° 6230* soortenrijke heischrale graslanden op arme bodems van berggebieden (en van submontane gebieden in het binnenland van Europa)*;
- 11° 6410 graslanden met Molinia op kalkhoudende, venige of lemige kleibodem (Eu-Molinion);
- 12° 6430 voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland en van de montane en alpiene zones;

- 13° 6510 laaggelegen schraal hooiland (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*);
- 14° 7140 overgangs- en trilveen;
- 15° 7150 slenken in veengronden met vegetatie behorend tot het Rhynchosporion;
- 16° 9120 Atlantische zuurminnende beukenbossen met *Ilex* en soms ook *Taxus* in de ondergroei (*Quercion robori-petraeae* of *Ilici-Fagenion*);
- 17° 9160 Sub-Atlantische en Midden-Europese wintereikenbossen of eikenhaagbeukenbossen behorend tot het Carpinion-Betuli;
- 18° 9190 oude zuurminnende eikenbossen met *Quercus robur* op zandvlakten;
- 19° 91E0* alluviale bossen met *Alnus glutinosa* en *Fraxinus excelsior* (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*)*

§2. Het gebied wordt als speciale beschermingszone aangewezen voor de onderstaande soorten van bijlage II van het Natuurdecreet:

- 1° geel schorpioenmos – *Hamatocaulis vernicosus*;
- 2° drijvende waterweegbree – *Luronium natans*;
- 3° beekprik – *Lampetra planeri*;
- 4° kleine modderkruiper – *Cobitis taenia*;
- 5° rivierdonderpad – *Cottus gobio*;
- 6° Bechsteins vleermuis – *Myotis bechsteinii*;
- 7° ingekorven vleermuis – *Myotis emarginatus*;
- 8° meervleermuis – *Myotis dasycneme*.

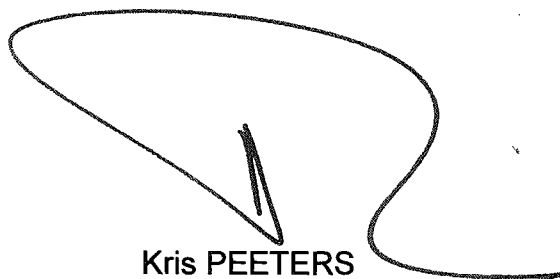
Art. 4. Overeenkomstig de bepalingen van artikel 9, §1, van het besluit van de Vlaamse Regering van 3 april 2009 betreffende de aanwijzing van speciale beschermingszones en de vaststelling van instandhoudingsdoelstellingen, worden de instandhoudingsdoelstellingen en prioriteiten van het gebied 'BE2100017 Bos- en heidegebieden ten oosten van Antwerpen', vermeld in bijlage 2, gevoegd bij dit besluit, vastgesteld.

Art. 5. De Vlaamse minister, bevoegd voor de landinrichting en het natuurbehoud, is belast met de uitvoering van dit besluit.

Brussel, 23 april 2014.

De minister-president van de Vlaamse Regering,

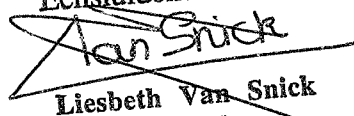
Kris PEETERS

De Vlaamse minister van Leefmilieu, Natuur en Cultuur,

Joke SCHAUVLIEGE

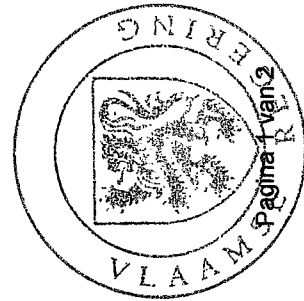
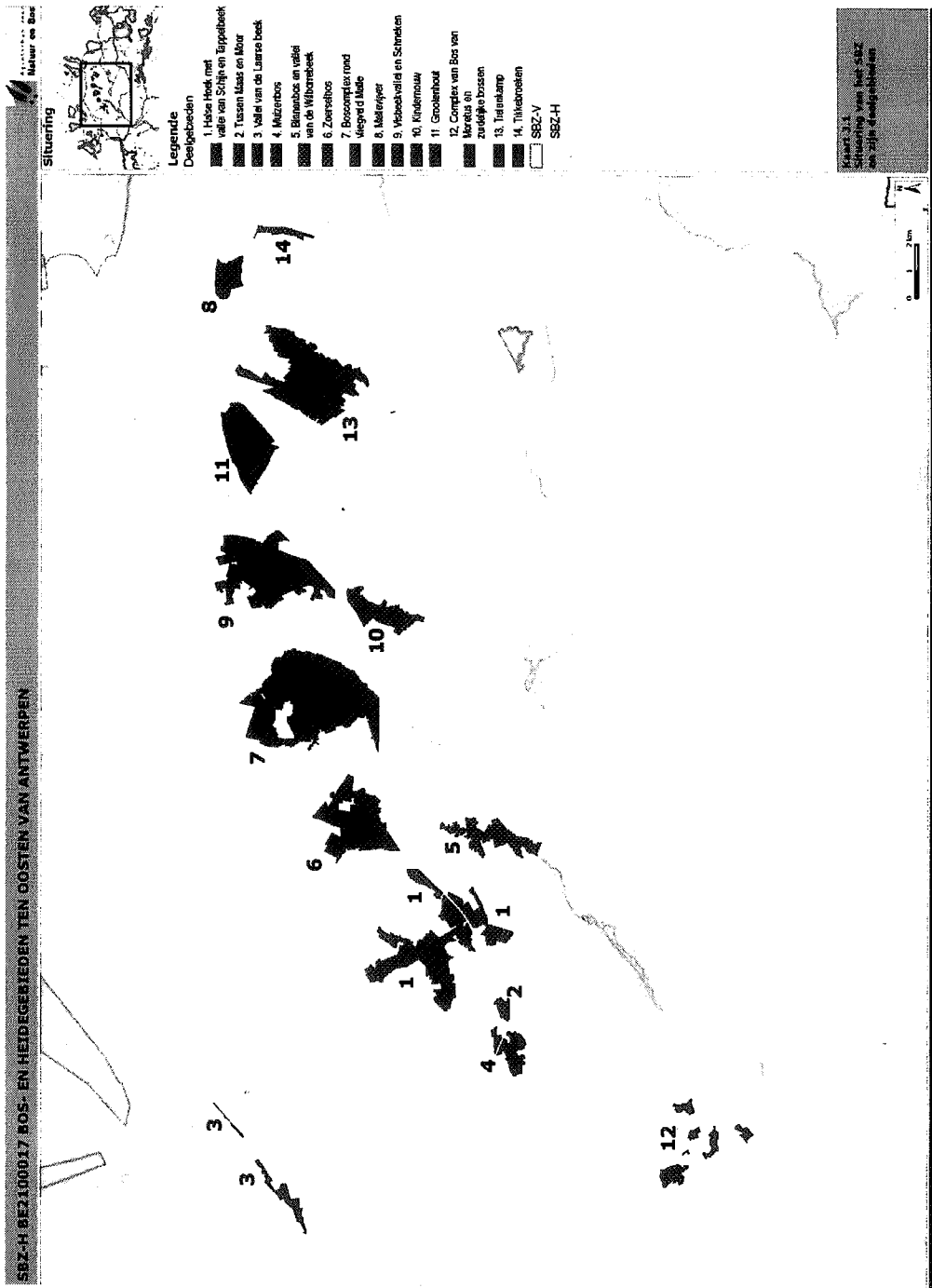
Eensluidend afschrift,

Liesbeth Van Snick
medewerker

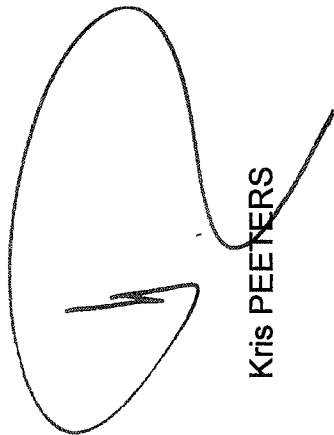
Bijlage 1. Situering van de speciale beschermingszone met de code BE2100017, genaamd 'Bos- en heidegebieden ten oosten van Antwerpen'

Gezien om gevoegd te worden bij het besluit tot aanwijzing van de speciale beschermingszone 'BE2100017 Bos- en heidegebieden ten oosten van Antwerpen' en tot definitieve vaststelling van de bijbehorende instandhoudingsdoelstellingen en prioriteiten.

Brussel, 23 april 2014.

De minister-president van de Vlaamse Regering,

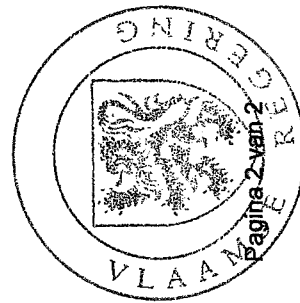
Kris PEETERS

De Vlaamse minister van Leefmilieu, Natuur en Cultuur,

Eerstesidend afschrift,
~~Liesbeth Van Snick~~
Liesbeth Van Snick
medewerker

Joke SCHAUVLIEGE

Bijlage 2. De instandhoudingsdoelstellingen en prioriteiten van de speciale beschermingszone met de code BE2100017, genaamd 'Bos- en heidegebieden ten oosten van Antwerpen'

I. Instandhoudingsdoelstellingen

Legende	
Symbool	Omschrijving
↑	Het doel is een stijging van oppervlakte of populatiegrootte of een verbetering van de kwaliteit.
=	Het minimale doel is het behoud van de oppervlakte of populatiegrootte of het behoud van de kwaliteit.

Voor de vleermuizen die in dit habitatrictlijngebied voorkomen, worden aparte instandhoudingsdoelstellingen (S-IHD) opgemaakt voor enerzijds het zomerhabitat en anderzijds de winterverblijfplaatsen. Voor de S-IHD voor het zomerhabitat werden de verschillende vleermuissoorten toegewezen aan respectievelijk het boslandschap, het open beekdallandschap of kleinschalige landschappen. De S-IHD voor de overwinteringsplaatsen die deel uitmaken van dit habitatrictlijngebied, nl. het fort van Oelegem, de schans van Schilde en de aanwezig bunkers, staan achteraan in de tabel. Voor de S-IHD voor de andere winterverblijfplaatsen wordt verwezen naar het S-IHD-rapport voor het habitatrictlijngebied "Historische fortengordels van Antwerpen als vleermuisenhabitat" (BE2100045).

Het boslandschap

Het boslandschap is qua oppervlakteaandeel veruit het belangrijkste landschapstype binnen dit habitatrictlijngebied. Volgens de bosinventarisatie is 63 % (3302 ha) van de totale oppervlakte bebost.

- Het boslandschap omvat de volgende Europese habitattypes en soorten:
- zuurminnende eiken-beuken- en eiken-berkenbossen (9120 en 9190);
  - eiken-haagbeukenbossen (9160)

- alluviale bossen (91E0)

- vleermuizen die bossen en landschappen met een belangrijk aandeel houtige vegetatie als jachtgebied prefereren

Momenteel is slechts 41 % (1366 ha) van de beboste oppervlakte in het gebied habitatwaardig. Daarnaast komen in het gebied veel naaldhoutaanplanten, populierenbossen en jonge loofbossen voor die niet als boshabitat gekwalificeerd kunnen worden. Anderzijds vormt het boslandschap ook een matrix voor habitattypes in de heidesfeer en de graslandsfeer die zich kunnen ontwikkelen op open plekken in het bos.

Nagenoeg alle belangrijke Kempische oud-boskernen (Peerdsbos, Zoerselbos, 's Herenbos, Grotenhoutbos, ...) maken deel uit van dit gebied. Daarom is het gebied in de Gewestelijke Instandhoudingsdoelstellingen (G-IHD) essentieel in Vlaanderen voor de boshabitats zuurminnende eiken-beukenbossen (9120) en eiken-berkenbossen (9190).

In de vele beekvalleien van dit gebied komen goed ontwikkelde, oude alluviale bossen (91E0) en in veel mindere mate ook eiken-haagbeukenbossen (9160) voor. Voor deze boshabitattypes is het gebied in de G-IHD zeer belangrijk in Vlaanderen.

Kwaliteitsverbetering op vlak van structuur

De meeste boshabitats in dit gebied hebben momenteel een onvoldoende gevarieerde structuur: er zijn te veel homogene bestanden (qua leeftijd en/of boomsoort), er is te weinig dood hout en soms ook te weinig spontane verjonging. In vele bossen is het aandeel invasieve exoten (Amerikaanse eik, Amerikaanse vogelkers, rododendron, ...) te hoog. De overgang tussen bos en open habitats (heide, graslanden) is vaak heel scherp wat in het nadeel speelt van een hele reeks soorten die zich in deze overgangzone ophouden (verscheidene vlindersoorten, reptielen, nachtzwaluw, boompieper, ...). Door het toepassen van een natuurgericht bosbeheer worden invasieve exoten bestreden en zal de heterogeniteit van het bomenbestand en het aandeel van dikke bomen, dood hout, boszomen en open plekken geleidelijk toenemen. Alluviale bossen leiden vaak onder verdroging en/of eutrofiëring. Voor dit bostype is dus ook een herstel van de waterhuishouding (op sommige plaatsen ijzerrijke grondwaterkwaliteit) en de waterkwaliteit in de beekvalleien noodzakelijk.

Realisatie van grote boshabitatkernen

De verschillende boshabitatkernen in het gebied zijn stuk voor stuk te klein. Bijna nergens wordt het Minimum Structuur Areeal (MSA) gehaald. Hierdoor zijn de populaties van de habitattypische soorten die er voorkomen ook klein en kwetsbaar en zijn de boskernen vaak slecht gebufferd tegen negatieve externe milieu-invloeden zoals eutrofiëring en verzuring. Het vergroten en met elkaar

verbinden van deze boshabitatkernen is dan ook een zeer belangrijke doelstelling voor dit gebied¹. In enkele deelgebieden wordt de vorming van een kwaliteitsvolle boshabitatkeren van ca. 300 ha nagestreefd. Met de realisatie van deze grote boshabitatkeren worden langetermijngaranties gegeven voor stabiele populaties van de bijlagesoorten wespandief, zwarte specht en middelste bonte specht, maar ook voor tal van andere habitattypische soorten. Deze grote kerne zullen voor deze soorten fungeren als bronpopulatie van waaruit via stapstenen andere bossen in de Kempen gekoloniseerd kunnen worden.

De oppervlaktetoename van de droge boshabitats (9120 en 9190) wordt in de eerste plaats gerealiseerd door omvorming van niet-habitatwaardig bos. Binnen de diverse oud-boskeren in dit gebied zijn immers nog aanzienlijke oppervlaktes naaldhout aanwezig die een groot potentieel hebben voor omvorming naar habitatwaardig bos op relatief korte termijn (enkele decennia). Voor de onderlinge verbinding en een betere buffering van de boshabitatkeren is ook effectieve bosuitbreiding nodig op gronden die momenteel nog niet bebost zijn. Via bosuitbreiding van droge boshabitats kan bovendien ook een functioneel netwerk van open plekken met droge heide of heischraal grasland gecreëerd worden ten behoeve van habitattypische heidesoorten.

Voor de alluviale bossen zal het aandeel van effectieve bosuitbreiding in de voorziene toename hoger liggen omdat de huidige habitatkernen in de smalle beekvalleien meestal sterk versnipperd zijn. Via bosuitbreiding worden deze versnipperde kerne zoveel mogelijk met elkaar verbonden tot robuustere gehele. De omvorming van aangeplante populierenbossen blijft in dit gebied eerder beperkt.

Herstel van de natuurlijke hydrologie

Verscheidene alluviale bossen (91E0) hebben te leiden van verdroging (door onttrekking van grondwater en/of te sterke drainage in valleigebieden) en/of eutrofiëring (door aanrijking van het grondwater in de infiltratiegebieden met nitraat en orthofosfaat) met verregaande verzuuring tot gevolg. Om een goede staat van instandhouding van deze boshabitats te kunnen bereiken, is het van essentieel belang dat de natuurlijke hydrologie in de infiltratiegebieden hersteld wordt, o.m. via een aangepast bodemgebruik.

Doelsoorten

Een belangrijke randvoorwaarde bij de tot doel gestelde bosvorming en kwaliteitsverbetering zijn de habitatvereisten van de diverse soorten aan bossen gebonden vleurmuizen (Bechsteins vleurmuis, Brandts vleurmuis/gewone baardvleurmuis, franjestaart en gewone/grijze grootoorvleurmuis) die in het gebied voorkomen. Deze soorten verkiezen structuurrijke loofbossen met mantels en zomen,

¹ In sommige bossen (bv. de kleine geïsoleerde boskerne langs de Lachenenbeek) kan het Minimum Structuurareaal enkel bereikt worden via effectieve bosuitbreiding buiten de grenzen van het habitatrictlijngebied. Deze bosuitbreidingen vallen echter buiten de scope van dit S-IHD-rapport en moeten via een ander beleidsproces (AGNMS) gerealiseerd worden.

dreven, open plekken en voldoende oude bomen met holtes en spleten. Omvorming van naaldhout en bestrijding van exoten zoals Amerikaanse eik mag dus niet ten koste gaan van

- levende holle bomen (waarin spechtenholen veel langer intact blijven en dus veel langer door vleermuizen kunnen gebruikt worden)
- staand dood hout (waarin veel keverlarven leven en waarvan de loszittende schors ook een belangrijke schuilplaats is voor vleermuizen)
- drevenstructuren (die belangrijk zijn voor de connectiviteit)

Daarnaast vereisen deze vleermuissoorten ook het behoud of herstel van kleinschalige landschappen met voldoende opgaande lijnvormige elementen tussen de boscomplexen.

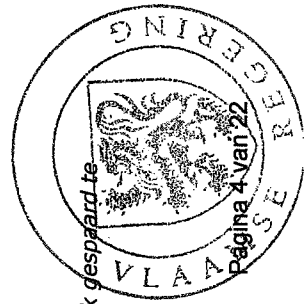
Naast de 'bosvleermuizen' zullen de volgende habitattypische soorten profiteren van deze doelstellingen:

- middelste bonte specht, zwarte specht en wespandief, drie bijlage 1-soorten van de vogelrichtlijn
- de rodelijstsoorten bosbeekjuifer, bont dikkopje, bruine eikenpage, kleine ijsvogelvlinder, vinpootsalamander, hazelworm, boompieper, gekraagde roodstaart, goudvink, matkop, nachtegaal en wiewelaar
- typische ongewervelden van oude bossen zoals de lederloopkever
- typische oud-bosplanten die in dit gebied hun meest noordelijke of oostelijke groeiplaatsen hebben en moeilijk vervangbaar zijn zoals wegedoorn, steeliep, bosgeelster, verspreidbladig goudveil, bosroos, dalkruid, enz.

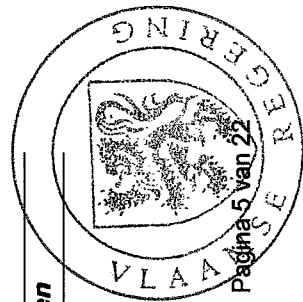
In de specifieke doelen hieronder belichten we eerst de habitats en dan de soorten van de habitatrictlijn die gebonden zijn aan dit landschap.

Habitat	Oppervlakte doelstelling		Kwaliteitsdoelstelling	
	Doel	Toelichting	Doel	Toelichting
9120 Atlantische zuurminnende beukenbossen met Ilex en soms ook Taxus in de ondergroei (Quercion robur-petraeae of Ilici-Fagenion)	↑	Actueel 790 ha + toename -tot 1867 ha, met als richtwaarde voor bosuitbreiding 209 ha	↑	Voldoende spontane verjonging en heterogeniteit (qua leeftijd en soort) van het bomenbestand
9190 Oude zuurminnende eikenbossen met Quercus robur op zandvliakten		De belangrijkste toenames zullen gerealiseerd worden in de deelgebieden 1, 6, 7, 9, 11 en 13. In deelgebieden 7 en 13 wordt gestreefd naar een kwaliteitsvolle boshabitatkern van ca. 300 ha.		Voldoende aandeel (dik) dood hout Zo weinig mogelijk invasieve exoten ² Voldoende soortenrijkdom en bedekking van sleutelsoorten in de kruidl laag

² In de overgangperiode naar voldoende oude inheemse soorten met holten en spleten dienen voor vleermuizen belangrijke exemplaren van Amerikaanse eik gespaard te worden.

	<p>= Behoud van de actuele oppervlakte van 75 ha</p>	<p>Volgende open plekken (tot 3 ha) met droge heide en droog heischraal grasland met het oog op de creatie van een functioneel netwerk voor habitattypische heidesoorten</p> <p>Geleidelijke bosranden aansluitend bij open habitats (heide en graslanden)</p>
<p>9160 Sub-Atlantische en Midden-Europese wintereikenbossen of eiken-haagbeukbossen behorend tot het Carpinton-betuli</p>		<p>↑</p> <p>Volgende spontane verjonging en heterogeniteit (qua leeftijd en soort) van het bomenbestand</p> <p>Volgende aandeel (dik) dood hout</p> <p>Zo weinig mogelijk invasieve exoten</p> <p>Geleidelijke bosranden aansluitend bij open habitats (graslanden en ruigtes)</p>
<p>91E0 Alluviale bossen met <i>Alnion glutinosa</i> en <i>Fraxinus excelsior</i> (<i>Alno-Padion</i>, <i>Alnion incanae</i>, <i>Salicion albae</i>)* en 6430 Voedselrijke zoomvormende ruitgen van het laagland, en van de montane en alpiene zones</p>	<p>↑ Actueel 500 ha + toename tot 647 ha, met als richtwaarde voor bosuitbreiding 77 ha</p> <p>De belangrijkste toenames zijn voorzien in de deelgebieden 1, 5, 6, 9, 10 en 13.</p>	<p>↑</p> <p>Volgende spontane verjonging en heterogeniteit (qua leeftijd en soort) van het bomenbestand</p> <p>Volgende aandeel (dik) dood hout</p> <p>Volgende soortenrijkdom en bedekking van sleutelsoorten in de kruidlaag</p> <p>Volgende open plekken (tot 3 ha) met voedselrijke alluviale ruigtes</p> <p>Geleidelijke bosranden aansluitend bij open habitats (graslanden en ruigtes)</p> <p>Volgende hoog grondwaterpeil en voldoende hoge kweidruk in de beekvalleien</p> <p>Goede kwaliteit van oppervlakte- en grondwater (lage nitraat- en fosfaatbelasting, ...)</p>
<p>Soort</p>	<p>Populatie-doelstelling</p> <p>Doel Toelichting</p>	<p>Kwaliteits-eisen van de leefgebieden</p> <p>Doel Toelichting</p>

Bechsteins vleermuis - Myotis bechsteini

Brandts vleermuis/gewone baardvleermuis - Myotis brandtii/Myotis mystacinus

Franjestaart - Myotis nattereri

Gewone grootoorvleermuis/grijze grootoorvleermuis - Plecotus auritus/Plecotus austriacus

↑ of =

Toename van de populatie van de Bechsteins vleermuis

Instandhouding of indien mogelijk toename van de huidige populaties van de andere soorten

↑

Verbetering van de horizontale en verticale structuur van de bossen

Toename van het aantal (oude) bomen met holtes en spleten

Behoud en versterking van mantels en zomen, dreven en open plekken

Behoud, herstel en ontwikkeling van lijnvormige kleine landschapselementen (bomenrijen, houtkanten, ...) op de aanvliegeroutes naar de winterverblijfplaatsen en als verbinding tussen de zomerkolonies en de foerageergebieden

Geen toename van de verlichting op de belangrijkste verbindingssassen

Het heidelandschap

Naast de diverse boscomplexen omvat het gebied ook een aantal kleine tot middelgrote heidekernen.

Het heidelandschap omvat de volgende Europese habitattypes en soorten:

- landduinhabitats (2310 en 2330);
- voedselarme tot matig voedselrijke vennen en plassen (3130), dystrofe vennen (3160) en oligotroof zuur overgangsveen (7140_oli);
- voedselarme tot matig voedselrijke plassen met kranswiervegetaties (3140);
- vochtige heide (4010) met slienken op veengronden (7150);
- droge heide (4030);
- droog soortenrijk heischraal grasland (6230_ha en 6230_hn);
- drijvende waterweegbree;
- heikikker en poelkikker;

In de heidekernen komen bovendien relictpopulaties van een hele reeks rodelijstsoorten voor. Sommige van deze habitats (3130 en 3140) komen (ook) voor in voormalige zandwinningsplassen en worden omwille van de samenhang ook onder dit landschap besproken.

Realisatie van drie middelgrote heidekernen met topkwaliteit

Nergens in het gebied komt een voldoende grote aaneengesloten oppervlakte heide voor die nodig is voor het bereiken van een goede staat van instandhouding van de habitattypische soorten. Versterking (vergroting) van de heidekernen is dus absoluut noodzakelijk. De belangrijkste deelgebieden hiervoor zijn het militair domein van Malle, het militair domein van Tienen en de Visbeekvallei. In deze deelgebieden komen nog goed ontwikkelde landduinen voor waardoor het gebied essentieel is in Vlaanderen voor de landduinhabitats 2310 en 2330 (cfr. G-IHD). Bovendien zijn de heidekernen in de militaire domeinen centraal gelegen en door een brede bosgordel enigszins tegen negatieve externe milieu-invloeden (vermesting, verzuring, enz.) gebufferd.

1. De omgeving van het vliegveld van Malle is een kerngebied in Vlaanderen voor het dwerghaverbond, een subtype van habitattype 2330. De nog grotendeels met naaldhout beboste landduinen langs het oostelijk deel van de landingsbaan kunnen vrijgemaakt worden zodat een aaneengesloten oppervlakte landduinhabitats ontstaat. Dankzij de ZW-NO-oriëntatie van de landingsbaan zijn er goede kansen voor actieve windwerking en spontane dynamiek in deze landduinen.

2. In het militair domein van Tienen zullen voor het bereiken van een goede staat van instandhouding van habitattypische soorten twee middelgrote gevarieerde heidelandschappen (landduinhabitats, vochtige en droge heide, heischrale graslanden en vennen) gecreëerd worden, die met elkaar verbonden worden via een corridor langs de spoorlijn.

3. De Visbeekvallei is samen met het Groot Schietveld het laatste leefgebied voor de Addeer in Vlaanderen, maar de actuele populatie is te klein. De addeer is een habitattypische soort voor heidebiotopen. Voor een duurzame addeerpopulatie is dus een toename van de heidebiotopen noodzakelijk. Daarom zal de oppervlakte vochtige en droge heide, landduinhabitats en heischraal

grasland in de Visbeekvallei aanzienlijk uitgebreid worden.

Kwaliteitsverbetering van de heidehabitats

De habitatstructuur in de heidekernen is meestal zwak ontwikkeld en vaak dreigt ook vergrassing en/of verbossing door gebrek aan beheer. Naast oppervlaktetoename is dus ook kwaliteitsverbetering van de heidekernen aan de orde. Dit heeft betrekking op het verhogen van de habitatstructuur en het terugdringen van vergrassing en verbossing door gericht beheer. In vochtige heide is vergrassing en verbossing vaak het gevolg van verdroging. De kwaliteitsverbetering van de vochtige heide is dus onlosmakelijk verbonden met het herstel van de natuurlijke hydrologie.

Toename van vennen met Oeverkruidgemeenschappen en van de populaties Drijvende waterweegbree

Het behoud van de goed ontwikkelde vegetaties van voedselarme tot matige voedselrijke stilstaande wateren (3130 en 3140) in voormalige zandwinningsplassen (Mellevijver, centrale vijver in het Grotenhoutbos) is een eerste doelstelling. Daarnaast zal de oppervlakte vennen met Oeverkruidgemeenschappen (3130) op korte termijn toenemen door venherstel in de Visbeekvallei (cfr. LIFE-project) en door de herinrichting van sommige verlaten visvijvers in de valleien van de Grote Kaliebeek en de Visbeek. Deze oppervlaktetoename geeft kansen voor de uitbreiding van het aantal populaties Drijvende waterweegbree in het gebied. Van deze soort, waarvoor het gebied ook van essentieel belang is in Vlaanderen, komt momenteel immers slechts één populatie voor in de Mellevijver.

Realisatie van een uitgestrekt complex van schrale graslanden in het militair domein van Malle

Langs de landingsbaan van het militair domein van Malle komt reeds een aanzienlijke oppervlakte soortenrijk struisgrasland (6230_ha) voor. Daarom is het gebied ook voor dit Europees prioritaire habitatype essentieel in Vlaanderen (cfr. G-IHD). Dankzij een samenspel van factoren (geschikte bodem, aangepast beheer, goede buffering van het vliegveld door de omliggende boscomplexen, ...) zijn hier grote potenties voor het bereiken van een goede staat van instandhouding van dit habitatype en verscheidene habitattypische soorten. Ook de graslanden aan de westzijde van de landingsbaan dienen dus omgevormd te worden naar een complex van schrale onbemeste graslanden. In dit complex zal ruimte zijn voor ca. 10 ha extra soortenrijk struisgrasland. In de andere deelgebieden wordt gestreefd naar het onderling verbinden van de sterk versnipperde heischrale graslandjes tot grotere gehelen.

Doelsoorten

De volgende habitattypische soorten zullen profiteren van deze doelstellingen:

- heikikker en poelkikker, twee bijlage 2-soorten van de habitatrictichtlijn
- nachtzwaluw en boomleeuwerik, twee bijlage 1-soorten van de vogelrichtlijn
- de volgende rodelijstsoorten: gouden sprinkhaan, heidesabelsprinkhaan, negertje, snortikker, veldkrekel, beekoeverlibel, noordse witsnuitlibel, venglazenmaker, venwitsnuitlibel, koraaljuffer, tangpantserjuffer, groentje, heivlinder, heideblauwtje, zandloopkevers, vinpootsalamander, levendbarende hagedis, adder, tapuit
- diverse soorten zeldzame en bedreigde spinnen, lieveheersbeestjes, loopkevers, spinnendoders, mieren, goudwespen, roofvliegen, enz.

In de specifieke doelen hieronder belichten we eerst de habitats en dan de soorten van de habitatrictichtlijn die gebonden zijn aan dit landschap.

Oppervlakte doelstelling

Habitat

2310 Psammofiele heide met Calluna- en Genista-soorten

2330 Open grasland met Corynephorus- en Agrostissoorten op landduinen

Kwaliteitsdoelstelling

Doel Toelichting

↑ Actueel 75 ha + toename met 82 ha via omvorming van vooral met naaldhout beboste landduinen in (de omgeving van) het militair domein van Malle (deelgebied 7), in het militair domein van Tielien (deelgebied 13) en in de Visbeekvallei (deelgebied 9).

Het grootste deel van de beoogde oppervlaktetoename in het militair domein van Tielien (22-23 ha) zal resulteren uit het recent gerealiseerde DANAH-project.

Doel Toelichting

↑ Aanwezigheid van de verschillende successiestadia inclusief plekken open zand

Actieve windwerking (dynamiek) in deelgebied 7

Minimale verstoring door recreatie

Vermindering van eutrofiërende en verzurende atmosferische deposities

3130 Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorend tot de Littorelletalia uniflorae en/of de Isoeto-Nanojuncetea

3160 Dystrofe natuurlijke poelen en meren

7140_oli Oligotroof zuur overgangsvveen

↑ Actueel 25 ha + toename met 11 ha door venherstel in de Visbeekvallei (deelgebieden 9 en 10) en het militair domein van Tielien (deelgebied 13) en door herinrichting van verlaten visvijvers in de Visbeekvallei (deelgebieden 9 en 10). Het grootste deel van de beoogde oppervlaktetoename in het militair domein van Tielien (6-7 ha) zal resulteren uit het recent goedgekeurde DANAH-project.

Samen met de toename van de oppervlakte venhabitats zal de oppervlakte oligotroof zuur overgangsvveen (subtype 7140_oli) toenemen.

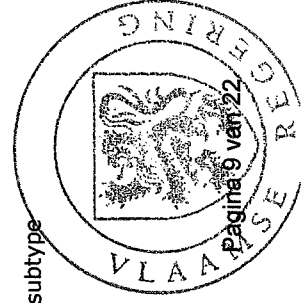
↑

Natuurlijke hydrologie (hoge grondwaterstand)

Helder, zeer zwak tot matig gebufferd en min of meer nutriëntenarm water met een lage stikstof- en fosforconcentratie (/(/)) en een matig zure tot circumneutrale pH

Vrije oevers (zonder opslag van bomen en struiken)

Voldoende windwerking (voor subtype 3130_aom)

		Natuurlijke visstand
3140 Kalkhoudende oligo-mestotrofe wateren met benthische Chara spp. vegetaties	= Behoud van de huidige oppervlakte (ca. 16 ha) van dit habitat in de Mellevijver (deelgebied 8)	<p>↑ Helder, min of meer nutriëntenarm water met een lage stikstof- en fosforconcentratie en een circumneutrale tot alkalische pH</p> <p>Vrije oevers (zonder opslag van bomen en struiken)</p> <p>Zo weinig mogelijk invasieve exoten</p>
4010 Noord-Atlantische vochtige heide met Erica tetralix 7150 Slenken in veengronden met vegetatie behorend tot het Rhynchosporion	<p>↑ Actueel 7 ha + toename met 86 ha via omvorming van naaldhoutaanplanten en voormalige landbouwpercelen (afgraving, uitmijning of verschraling). De grootste omvormingen vinden plaats in de Visbeekvallei (deelgebied 9) en het militair domein van Tielien (deelgebied 13).</p> <p>Samen met de toename van de oppervlakte vochtige heide zal de oppervlakte van de slenkvegetaties (7150) toenemen.</p> <p>Het grootste deel van de beoogde oppervlaktetoename in het militair domein van Tielien (ca. 7 ha) zal resulteren uit het recent gerealiseerde DANAH-project.</p>	<p>↑ Natuurlijke hydrologie met voldoende hoge grondwaterstand</p> <p>Instandhouding van een bepaalde oppervlakte slenkvegetaties (7150) in de vochtige heide</p> <p>Vermindering van eutrofiërende en verzurende atmosferische deposities</p>
4030 Droge Europese heide	<p>↑ Actueel 15 ha + toename met 43 ha via omvorming van naaldhoutaanplanten en voormalige landbouwpercelen (afgraving, uitmijning of verschraling) in de Visbeekvallei (deelgebied 9) en in het militair domein van Maille (deelgebied 7).</p>	<p>↑ Aanwezigheid van alle ouderdomsstadia van Struikhei (van pionier- tot degeneratiestadium) in functie van een hoge structuurrijkdom en het voorkomen van habitattypische soorten</p> <p>Maximaal 30 % vergrassing</p> <p>Vermindering van eutrofiërende en verzurende</p>

6230_ha en 6230_hn Droge soortenrijke heischrale graslanden op arme bodems van berggebieden (en van submontane gebieden in het binnenland van Europa) *	<p>↑ Actueel 22 ha + toename met 15 ha via omvorming van voormalige landbouwpercelen (afgraving, uitmijning of vershraling) en omvorming van niet-habitatwaardig bos in de deelgebieden 7, 9 en 13. Veruit het grootste deel (ca. 10 ha) van deze toename wordt ingenomen door de oppervlaktetoename van het soortenrijk struisgrasland in het militair domein van Malle (deelgebied 7).</p>	atmosferische deposities
---	--	--------------------------

Populatie doelstelling			Kwaliteitseisen van de leefgebieden		
Soort	Doel	Toelichting	Doel	Toelichting	
Drijvende waterweegbree – Luronium natans	<p>↑ Toename van de populatiegrootte in de Mellevijver (deelgebied 8) tot meer dan 1000 planten</p> <p>Terugkeer van duurzame populaties (minimaal 100-1000 planten per populatie, minimaal 5-50 m² en bloeiende planten of vruchten aanwezig) in het militair domein van Tielon (deelgebied 13) en in de Visbeekvallei (deelgebieden 9 en 10).</p> <p>De uitbreiding van het aantal populaties spoort samen met de tot doel gestelde oppervlaktetoename van habitat 3130.</p>	<p>Behoud van de pionierscondities (voldoende windwerking, ...) in de Mellevijver</p> <p>Herstel van zwak gebufferde vennen met voldoende windwerking</p> <p>Vermindering van eutrofiërende en verzurende atmosferische deposities</p>			

Heikikker - Rana arvalis en poelkikker – Rana lessonae	<p>↑ Uitbreiding van de populaties in het militair domein van Tielon (deelgebied 13) tot minimaal 50-200 roepende mannetjes</p>	<p>↑ Gepaste zuurtegraad van het water in de vennen, dus voldoende gebufferd grondwater</p> <p>Natuurlijke hydrologie met voldoende hoge grondwaterstand.</p>
--	---	---

Het open beekdallandschap

De valleien van de talrijke beken die het gebied doorkruisen, vormen een aparte landschapsecologische eenheid. Vaak worden ze gekenmerkt door kalk- en ijzerrijke kwel waardoor ze abiotisch sterk contrasteren met de andere delen van het gebied en specifieke habitats en soorten herbergen.

Het open beekdallandschap omvat volgende habitattypes en soorten:

- van nature voedselrijke plassen (3150) en circum-neutraal mineraalrijk overgangsvveen (7140_meso) ;
- traagstromende laaglandbeken met heider, zuurstofrijk water en een goed ontwikkelde waterplantengemeenschap (3260);
- vochtig heischraal grasland (6230_hmo)
- beekbegeleidende schraalgraslanden (6410)
- voedselrijke alluviale ruiptes van het Moerasspireaveverbond (6430_hf)
- glanshaverhooiland (6510_hu)
- dotterbloemgraslanden (rbbhc)
- kleine en grote zeggenvegetaties (rbms en rbbmc)
- moerasspirearuiptes met graslandkenmerken (rbbhf)
- geel schorpioenmos;
- kleine modderkruiper en rivieronderpad;
- vleermuizen die open water en moerassen als jachtgebied prefereren

In het beekdallandschap komen ook alluviale bossen voor, maar deze worden besproken bij het boslandschap.

Realisatie van een aaneensluitend netwerk van habitatwaardige beektrajecten met gezonde populaties van rivieronderpad en kleine modderkruiper

Habitatwaardige beektrajecten met helder, zuurstofrijk water en een goed ontwikkelde waterplantengemeenschap (habitattype 3260) komen momenteel nog maar zeer sporadisch voor in dit gebied. In verscheidene beken komen kleine modderkruiper en/of rivieronderpad voor, maar uit de schaarse monitoringgegevens blijkt dat de populaties van deze Europees beschermde vissoorten sterk onder druk staan. Beide kneipunten hebben dezelfde oorzaken: ongezuiverde (huishoudelijke) lozingen, te frequent werkende overstorten, te diepe en te frequente beekruiming en de aanwezigheid van migratiekneipunten. Ook de beekmorfologie laat vaak te wensen over met steile oevers, hoge oeverwallen door ophoping van (nutriëntenrijk) slib, en een egale beekbodem met weinig sedimentvariatie.

Wanneer de waterkwaliteit verbetert, zijn er grote potenties voor de ontwikkeling van habitattype 3260 aangezien de beken in het gebied meestal een goede structuurkwaliteit hebben. Een verdere verbetering van de waterkwaliteit is zeker te verwachten aangezien het Decreet Integraal Waterbeleid bepaalt dat alle Vlaamse waterlichamen uiterlijk tegen 2021 een goede toestand dienen te bereiken. Voor het speerpuntgebied Molenbeek-Bollaak dient dit reeds tegen 2015 het geval te zijn. Daarom wordt in samenhang met het benedenstrooms gelegen habitatrichtlijngebied "Valleigebied van de Kleine Nete met brongebieden, moerassen en heide" (BE2100026) de realisatie van een aaneensluitend netwerk van habitatwaardige beektrajecten zonder migratiekneipunten en met een aangepast beheer als doelstelling naar voor geschoven. Dit netwerk moet de ontwikkeling van gezonde populaties rivieronderpad en kleine modderkruiper mogelijk maken.

De herinrichting van verlaten visvijvers in de valleien van de Visbeek en de Grote Kallebeek zal veel kansen geven voor de ontwikkeling van van nature voedselrijke plassen (3150) en de

samen voorkomende verlandingsvegetaties (7140_meso).

Realisatie van een voldoende grote aaneengesloten oppervlakte beekbegeleidende graslanden en ruigtes in de valleien van de Tappelbeek en de Visbeek

Dit gebied is in Vlaanderen essentieel voor beekbegeleidende schraalgraslanden (6410), omdat er nog een vallei is waar het zeldzame subtype blauwgrasland (6410_mo) voorkomt, en voor veel schorpioenmos dat in dit blauwgrasland haar enige groeiplaats in Vlaanderen heeft. Verspreid in de beekdalen komen ook veldrusgraslanden (6410_ve), voedselrijke alluviale ruigtes (6430_hf) en relictten van glanshaverhooilanden (6510_hu) voor. Vele van deze waardevolle vochtige graslanden zijn verruigd en verbost of helemaal verdwenen door verdroging, eutrofiëring en gebrek aan beheer. In dit gebied zijn er echter veel potenties voor deze graslanden.

Langs de Tappelbeek in het Zoerselbos en in de Visbeekvallei wordt een voldoende grote aaneengesloten oppervlakte (telkens ca 30 ha) van beekbegeleidende graslanden en ruigtes tot doel gesteld. In beide gevallen zal het gaan om een mozaiek van Europees beschermde habitattypes (veldrusgraslanden en glanshaverhooilanden) enerzijds en regionaal belangrijke biotopen (dotterbloemgraslanden, grote en kleine zeggenvegetaties, moerasspirearuigtes met graslandkenmerken) anderzijds. In het Zoerselbos zal dit gebeuren in het kader van het natuurinrichtingsproject door het herstel van een oud vloeibeemdencomplex waarin nog typische soorten (graslathyrus, beemdlangbloem, ...) voorkomen, en in de Visbeekvallei in het kader van het LIFE-project. Ook in de vallei van het Groot Schijn wordt gestreefd naar een oppervlaktetoename van veldrus- en blauwgraslanden (6410) en vochtig heischraal grasland (6230_hmo). De graslanden van het Vrieselhof en de Rundvoort behoren immers tot de best ontwikkelde en soortenrijkste van het hele habitatrictlijngebied, maar zijn nu nog te gefragmenteerd.

Herstel van de lokale hydrologie en van een aangepast graslandbeheer in de beekvalleien

Op verschillende plaatsen (Zaifbos in Malle, vallei van de Rode Loop, ...) wordt de natuurlijke grondwaterkwaliteit in de beekvalleien weggevangen door drainagegrachten of grondwaterwinningen of wordt het grondwater in de infiltratiegebieden aangerijkt door meststoffen. Hierdoor verdrogen of verzuigen de kwelafhankelijke habitats en worden ze niet meer gebufferd tegen verzuring. Herstel van de natuurlijke hydrologie is een essentiële randvoorwaarde voor het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen voor deze habitats. Voor het behoud van deze habitats is ook een aangepast extensief graslandbeheer noodzakelijk.

Mee sturend voor de tot doel gestelde kwaliteitsverbetering van de stilstaande wateren en beekvalleien in het gebied zijn de habitatvereisten van de diverse soorten aan vochtige tot natte ecotopen gebonden vleermuizen (watervleermuis, meervleermuis, rosse vleermuis en ruige dwergvleermuis) die in het gebied voorkomen. Deze soorten verkies

- ofwel open waterpartijen met een goede waterkwaliteit, een natuurlijke oevervegetatie met evenwicht met de draagkracht van de plas, en natuurlijke oevers begroeid met oevervegetatie
- ofwel open beekvalleien met een mozaiek van vochtige graslanden, ruigtes enz.

In de specifieke doelen hieronder belichten we eerst de habitats en dan de soorten van de habitatrictlijn die gebonden zijn aan dit landschap.

		Kwaliteitsdoelstelling
Habitat	Oppervlakte-doelstelling	Doel Toelichting
6410 Grasland met Molinia op kalkhoudende, venige of leemige kleibodem (Eu-Mollinion) 6230_hmo Vochtige soortenrijke heischrale graslanden op arme bodems van bergebieden (en van submontane gebieden in het binnenland van Europa) *	↑ Actueel 6,5 ha + toename met 16 ha 6410 en 1,5 ha + toename met 12 ha 6230_hmo via omvorming van verruigde en verboste graslanden in de deelgebieden 1, 6 en 9. De grootste omvormingen zullen plaats vinden in de valleien van de Tappelbeek (deelgebied 6) en de Visbeek (deelgebied 9). Deze doelstelling omvat eveneens de lokale toename van het blauwgrasland in het Vrieselhof (deelgebied 1) tot maximum 1,5 ha binnen een bufferende vegetatie van 5 ha via omvorming van enkele percelen alluviaal bos.	↑ Natuurlijke hydrologie met een hoge grondwaterstand en mineraalrijke kwel Maximaal 5 % verbossing en 10 % verruiging Voldoende bufferende vegetatie rond het blauwgrasland in het Vrieselhof Gevarieerd microreliëf van droge kopjes (6230_hmo), laagtes met tijdelijk stagnerend regenwater (dominantie van kleine zeggen) en overgangssituaties waar de kwelinvloed overheerst (6410) is essentieel voor de vele zeldzame soorten. Geen stagnerend regenwater over een grote oppervlakte. Vermindering van eutrofiërende en verzurende atmosferische deposities
6510 Laaggelegen schraal hooiland (Alopecurus pratensis, Sanguisorba officinalis)	↑ Actueel ca. 2,5 ha + toename met 5 ha via omvorming van verruigde en verboste graslanden in de valleien van de Tappelbeek (deelgebied 6) en de Visbeek (deelgebied 9)	↑ Maximaal 5 % verbossing en 10 % verruiging
3260 Submontane en laagland rivieren met vegetaties behorend tot het Ranunculion fluitans en het Callitriche-Batrachion	↑ Realisatie van een aaneensluitend netwerk van habitatwaardige beektrajecten in samenhang met de SBZ-H "Valleigebied van de Kleine Nete met brongebieden, moerassen en heide" (BE2100026). Zowel in de Tappelbeek, de Molenbeek-Bollaak en de Visbeek wordt gestreefd naar een aaneensluitend habitatwaardig traject van 8 km. Deze doelstelling zal binnen deze SBZ-H gerealiseerd worden door de provincie	↑ Hooguit matig eutroof water met een lage stikstof- en fosforconcentratie, lage concentratie bestrijdingsmiddelen en lage sedimentvracht. Natuurlijke beekstructuur (meandering, afwisseling sedimentfracties, ...). Geen ongezuiverde lozingen en zo weinig mogelijk overstorten Zo weinig mogelijk ruiming

	<p>Antwerpen. In de SBZ-H "Valleigebied van de Kleine Nete met brongebieden, moerassen en heide" is ook het Vlaams Gewest (in casu de Vlaamse Milieumaatschappij en de nv Waterwegen en Zeekanaal) een belangrijke partner.</p>	
<p>3150 Van nature eutrofe meren met vegetatie van het type Magnopotamion of Hydrocharition</p> <p>7140_meso Circumneutraal mineraalrijk overgangsveen</p>	<p>↑ Actueel 5 ha + toename met 2 ha via herinrichting van verlaten visvijvers in de vallei van de Grote Kallebeek (deelgebied 13)</p> <p>Samen met de toename van de oppervlakte habitatwaardige vijvers zal de oppervlakte verlandingsvegetaties (subtype 7140_meso) gevoelig toenemen.</p>	<p>↑ Helder, matig nutriëntenrijk (niet hypertroof) water met een matige stikstof- en fosforconcentratie (en een min of meer neutrale tot matig alkalische pH)</p> <p>Voldoende lichtinval</p> <p>Natuurlijke visstand</p> <p>Zo weinig mogelijk invasieve exoten</p>
Populatie doelstelling		
Kwaliteits-eisen van de leefgebieden		
<p>Soort</p> <p>Geel schorpioenmos - <i>Hamatocaulis vernicosus</i></p>	<p>Doel Toelichting</p> <p>↑ Uitbreiding van de populatie in het Vrieselhof (deelgebied 1) tot meer dan 100 m² of meer dan 10 duidelijk gescheiden groeiplaatsen</p> <p>Deze doelstelling zal gerealiseerd worden op percelen beheerd door de provincie Antwerpen.</p>	<p>Doel Toelichting</p> <p>↑ Aangepast maai-beheer van het blauwgrasland in het Vrieselhof</p> <p>Herstel natuurlijke hydrologie (o.m. mineraalrijke kwel)</p> <p>Geen stagnerend regenwater over een grote oppervlakte</p> <p>Vermindering van eutrofiërende en verzurende atmosferische deposities</p>
<p>Beekprik - <i>Lampetra planeri</i></p>	<p>↑ Terugkeer van een populatie in de Molenbeek-Bollaak en haar zijbeken (Tappelbeek, ...)</p>	<p>↑ Goede waterkwaliteit (BBI ≥ 8: geen of slechts plaatselijk organische belasting)</p> <p>Geen migratieknelpunten (stuwen, duikers, spuien, ...)</p> <p>Geen (of enkel gefaseerde) slib- en kruidruiming in de beektrajecten waar de</p>

soorten voorkomen

Kleine modderkruiper - *Cobitis taenia* en
Rivierdonderpad - *Cottus gobio*

↑
Voldoende grote populaties (minimaal 350-2000 individuen/ha voor kleine modderkruiper en minimaal 100-200 individuen/ha voor rivierdonderpad) met een evenwichtige populatiestructuur en een voldoende grote genetische diversiteit in de Laarse Beek, het Groot Schijn, de Molenbeek-Bollaak, de Tappelbeek, de Kleine Wilboerebeek, de Kleine Beek, de Visbeek en de Rode Loop.

Deze doelstelling spoort samen met de tot doel gestelde realisatie van een aaneensluitend netwerk van habitatwaardige beektrajecten (zie bij habitatype 3260) en moet ook in samenhang gezien worden met de instandhoudingsdoelstellingen voor de SBZ-H "Valleigebied van de Kleine Nete met brongebieden, moerassen en heide" (BE2100026).

Deze doelstelling zal binnen deze SBZ-H gerealiseerd worden door de provincie Antwerpen. In de SBZ-H "Valleigebied van de Kleine Nete met brongebieden, moerassen en heide" is ook het Vlaams Gewest (in casu de Vlaamse Milieumaatschappij en de nv Waterwegen en Zeekanaal) een belangrijke partner.

↑
Bijkomende kwaliteitseisen ten opzichte van het habitatype 3260 inzake BZV, zuurstofgehalte en temperatuur en afwezigheid migratiekneelpunten

Geen migratiekneelpunten (stuwen, duikers, spuien, ...)

Geen (of enkel gefaseerde) silb- en kruidruimingen in de beektrajecten waar de soorten voorkomen

Bijkomend voor rivierdonderpad: voldoende dood hout of andere harde substraten in de bedding van de waterloop

Meervleermuis - *Myotis dasycneme*

Watervleermuis - *Myotis daubentonii*

Rosse vleermuis - *Nyctalus noctula*

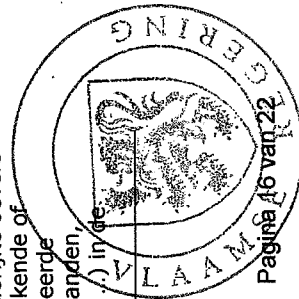
Ruige dwergvleermuis/kleine dwergvleermuis -
Pipistrellus nathusii/Pipistrellus pygmaeus

↑ of = Instandhouding of indien mogelijk groei van de huidige populaties

↑
Voldoende gemengde loofbossen en parken in de omgeving van de foerageergebieden

Toename van het aantal (oude) bomen met holtes en spleten

Open water (grote waterplassen, rivieren en kanalen) met beschutte, vegetatieve oevers zonder een overvloed aan bedekkende of drijvende waterplanten of gevarieerde beekvalleien (met vochtige graslanden, ruigtes, perceelsrandbegroeiing, ...) in de onmiddellijke omgeving van de

		<p>zomerverblijfplaatsen</p> <p>Verbetering van de waterkwaliteit van open water</p> <p>Natuurlijke visstand en zo weinig mogelijk invasieve exoten in de waterplassen</p> <p>Behoud, herstel en ontwikkeling van lijnvormige kleine landschapselementen (bomenrijen, houtkanten, ...) op de aanvliegroutes naar de winterverblijfplaatsen en als verbinding tussen de zomerkolonies en de foerageergebieden</p> <p>Vermijden van lichtpollutie op vliegroutes en jacht-, zwerm-, paar- en overwinteringsplaatsen</p>
<p>Kleinschalige landschappen</p>	<p>In het habitatrictichtinggebied komen nog een drietal vleermuissoorten voor die een breed spectrum van jachtgebieden hebben en eerder kleinschalige landschappen foerageren.</p>	
	<p>Populatie doelstelling</p>	<p>Kwaliteitseisen van de leefgebieden</p>
<p>Soort</p>	<p>Doel Toelichting</p>	<p>Doel Toelichting</p>
<p>Laatvlieger - <i>Eptesicus serotinus</i> Ingekorven vleermuis – <i>Myotis emarginatus</i> Gewone dwergvleermuis – <i>Pipistrellus pipistrellus</i></p>	<p>↑ of = Instandhouding of indien mogelijk groei van de huidige populaties</p>	<p>↑ Behoud, herstel en ontwikkeling van kleine landschapselementen (vooral bomenrijen en houtwallen) en een halfopen landschap</p> <p>Voldoende gemengde loofbossen en parken in de omgeving van de foerageergebieden</p> <p>Toename van het aantal (oude) bomen met holtes en spleten</p>
<p>Vleermuisverblijf-, zwerm- en paarplaatsen</p>	<p>Populatie doelstelling</p>	<p>Kwaliteitseisen van de leefgebieden</p>

Soort	Doel Toelichting	Doel Toelichting
Bechsteins vleermuis - Myotis bechsteinii Ingekorven vleermuis - Myotis emarginatus Meervleermuis - Myotis dasycneme Franjestaart - Myotis nattereri Brandts vleermuis/gewone baardvleermuis - Myotis brandtii/Myotis mystacinus Watervleermuis - Myotis daubentonii Gewone grootoorvleermuis/grijze grootoorvleermuis - Plecotus auritus/Plecotus austriacus	↑ of = Behoud of toename van de overwinterende populatie in het fort van Oelegem, de schans van Schilde en de aanwezige bunkers	↑ Behouden, verbeteren en bufferen van het geschikt microklimaat in het fort van Oelegem zodat aan volgende kwaliteitseisen voldaan is: <ul style="list-style-type: none"> - geen verstoring van de betreffende soorten - zones met stabiele hoge temperatuur tussen 7 en 10°C - zeer hoge relatieve luchtvochtigheid (> 90%) - maximaal tochtvrij - geen lichtpollutie in winterverblijfplaatsen, zwermplaatsen, fortgrachten en aanvliegeroutes Behoud, verbetering en buffering van het geschikt microklimaat in de schans van Schilde zodat aan volgende kwaliteitseisen voldaan is: <ul style="list-style-type: none"> - geen verstoring van de betreffende soorten - stabiele vorstvrije temperatuur - zeer hoge relatieve luchtvochtigheid (> 90 %) - tochtvrij - geen lichtpollutie in winterverblijfplaatsen, zwermplaatsen, fortgrachten en aanvliegeroutes Behoud van de gunstige toestand van zwerm- en paarplaatsen

II. Prioriteiten

1. Natuurgericht beheer van habitatwaardige bossen

Een natuurgericht bosbeheer gericht op de verbetering van de horizontale en verticale structuur en de bestrijding van invasieve exoten wordt voorzien in de bossen beheerd door het ANB of een erkende terreinbeherende vereniging. Te scherpe overgangen tussen bossen.

en open habitats dienen verzacht te worden door het dunnen van de bosranden of het voeren van een geschikt mantel-zoombeheer, ook intern langs dreven en open plekken. Ook in andere openbare bossen en privé-bossen gelegen in het VEN zal op termijn door toepassing van de Criteria Duurzaam Bosbeheer de structuur verbeteren en het aandeel invasieve exoten afnemen. De verschillende bosgroepen die in het gebied actief zijn (Bosgroep Noorderkempen, Bosgroep Kempense Heuvelrug, Bosgroep Antwerpen Zuid en Bosgroep Antwerpen Noord) kunnen hierin een zeer belangrijke rol spelen.

2. Omvorming van niet-habitatwaardig bos naar boshabitats

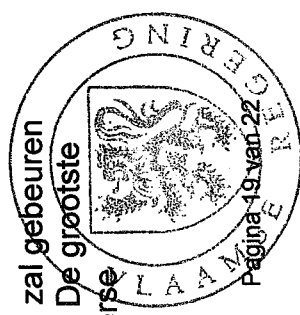
In sommige bossen zal deze omvorming spontaan verlopen zonder menselijk ingrijpen; elders zal de spontane opslag van inheemse boomsoorten versneld worden door het uitvoeren van dunningen. Omvorming omvat tevens het creëren van voldoende open plekken. Voor de bossen beheerd door het Agentschap voor Natuur en Bos of een terreinbeherende vereniging, wordt er van uitgegaan dat op termijn minstens 80% van de bosoppervlakte zal evolueren naar het gewenste bostype door de toepassing van de bestaande beheervisie van het Agentschap en de uitvoering van beheerplannen. In de private bossen gelegen in het VEN kan door omvorming bijkomend boshabitat gerealiseerd worden door toepassing van de Criteria Duurzaam Bosbeheer. Vaak is het aangewezen om op vrijwillige basis verder te gaan dan het minimale percentage (20%) inheemse en standplaatsgeschikte boomsoorten dat de CDB voorop stellen. De belangrijkste omvormingen zullen plaats vinden in het Drijhoekbos in Schilde (ANB en gemeente Schilde), het Zoerselbos (ANB), de boscomplexen rondom het militair domein van Malle (vooral privé-eigenaars, maar ook ANB en Natuurpunt), de openbare bossen in deelgebied 9 (gemeentes Lille en Beerse), het Grotenhoutbos (ANB) en de bossen op het militair domein van Tielen (ANB).

3. Effectieve bosuitbreiding

Effectieve bosuitbreiding zal gebeuren op gronden die nu reeds een natuurinvulling hebben en op landbouwgronden (cfr. ruimtebalans Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen). De belangrijkste bosuitbreidingen worden voorzien binnen deelgebied 1 tussen het Drijhoekbos, de Halse bossen en de bossen in de vallei van de Tappelbeek (ANB en privé-eigenaars), in het Zoerselbos (ANB), de boscomplexen rondom het militair domein van Malle (vooral privé-eigenaars, maar ook ANB en Natuurpunt), het Grotenhoutbos (ANB), het militair domein van Tielen (ANB) en de bossen rondom de Mellevijver (ANB en privé-eigenaars).

4. Versterking van heidekernen

De tot doel gestelde versterking van de heidekernen in de militaire domeinen van Malle en Tielen en in de Visbeekvallei zal gebeuren door de omvorming van naaldhoutaanplanten en voormalige landbouwpercelen (ontgronden, uitmijnen en verschralen). De grootste inspanningen hiervoor zullen geleverd worden door ANB (Tielen en Malle) en Natuurpunt en de gemeentes Lille en Beerse

(Visbeekvallei). De realisatie van een voldoende grote oppervlakte landduinen met actieve wind-werking aan de noordoostzijde van het militair domein in Malle dient te gebeuren in samenspraak met privé-boseigenaars.

5. Aangepast beheer en toename van beekbegeleidende graslanden en ruigtes in de valleien van de Tappelbeek, de Visbeek en het Groot Schijn

De realisatie van een voldoende grote aaneengesloten oppervlakte beekgeleidende graslanden en ruigtes in de valleien van de Tappelbeek en de Visbeek gebeurt in het kader van het natuurinrichtingsproject Zoerselbos (ANB en VLM) en het LIFE+-project Visbeekvallei (Natuurpunt). In de vallei van het Groot Schijn worden de inspanningen geleverd door Natuurpunt (Rundvoort) en de provincie Antwerpen (toename blauwgrasland met Geel schorpioenmos in het Vrieselhof). Voor de instandhouding van deze habitats wordt voorzien in een aangepast extensief maaibeheer (eventueel met nabeweiding en extensieve begrazing).

6. Herinrichting van verlaten visvijvers in de valleien van de Visbeek en de Grote Kaliebeek

Herinrichting van verlaten visvijvers in de valleien van de Visbeek en de Grote Kaliebeek kan de ontwikkeling van van nature eutrofe plassen met een rijke waterplantenvegetatie (habitattype 3150), oligo- tot mesotrofe wateren (3130) en overgangs- en trilveen (habitattype 7140) mogelijk maken. Vaak zullen de oevers vrijgemaakt moeten worden omdat vele vijvers in bosgebied liggen en dus te sterk beschaduwd zijn. Soms zijn ook silbruiming, afschuining van te steile oevers en/of gedeeltelijke afissing noodzakelijk. Deze inspanning zal gerealiseerd worden door Natuurpunt (LIFE+-project Visbeekvallei en Winkelsbroek), ANB (Rielenbroek-Balderij) en privé-eigenaars (Uitgebred Bosbeheerplan De Balderij).

7. Herstel van de natuurlijke hydrologie en verbetering van de grond- en oppervlaktewaterkwaliteit

In de valleien van het Groot Schijn, de Tappelbeek, de Visbeek, de Grote Kaliebeek en de Rode Loop wordt de natuurlijke hydrologie hersteld. Drainage van valleigronden wordt zoveel mogelijk vermeden via een opwaardering van de beekmorfologie en de opgepompte debieten van grondwaterwinningen worden verder afgestemd op de standplaatsvoorwaarden van de tot doel gestelde habitats en soorten (vochtige heide, beekbegeleidende graslanden en ruigtes en alluviale bossen).

Ook een verdere verbetering van de kwaliteit van grond- en oppervlaktewater is noodzakelijk voor de ontwikkeling en instandhouding van de tot doel gestelde habitats en soorten in het beekdallandschap (naast bovenvermelde habitats zijn dit laaglandbeken met een goed ontwikkelde waterplantenvegetatie, kleine modderkruiper en rivieronderpad). Dit moet gebeuren door - de snelle uitvoering van de zoneringsplannen in de betrokken gemeenten, inclusief de installatie van een IBA bij woningen die niet aangesloten kunnen worden op de riolering (gemeenten, particulieren)

- de verdere optimalisatie van de waterzuiveringsinfrastructuur in de betrokken zuiveringsgebieden, inclusief de aanleg van gescheiden rioleringsstelsels (waardoor de overstorten minder zullen werken) en - indien noodzakelijk - het saneren van overstorten (gemeenten, waterketenbedrijven)
- het vermijden van rechtstreekse afspoeling van sediment en meststoffen in de waterlopen en van aanrijking van het grondwater in de infiltratiegebieden van de waterlopen, hoofdzakelijk via een betere handhaving (landbouw)

8. Aangepast beheer van de waterlopen die door de Speciale Beschermingszone stromen

De tot doel gestelde realisatie van een aaneensluitend netwerk van habitatwaardige beektrajecten vereist een aangepast waterbeheer. Op de beken waarin kleine modderkruiper en/of rivieronderpad voorkomen, worden de resterende vismigratieknelpunten weggewerkt volgens de opgemaakte prioritering en worden ruimingen zoveel mogelijk vermeden. Op plaatsen waar de natuurlijke overstromingsdynamiek wordt hersteld, ontstaan, naast de voedselarme grondwatergevoede valleibiotopen, voedselrijkere overstromingsbiotopen en paaiplaatsen.

Dit aangepast waterbeheer is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van:

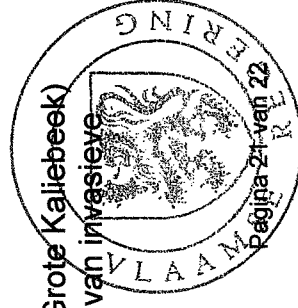
1. de provincie Antwerpen die alle beektrajecten die door de SBZ stromen beheert
2. de gemeenten die de opwaartse trajecten van deze beken beheren
3. het Vlaams Gewest (Vlaamse Milieumaatschappij en Waterwegen en Zeekanaal) dat de grotere waterlopen beheert waarin de beken uitmonden (Aa, Kleine Nete) en van waaruit de versterking van de bestaande populaties en de vestiging van nieuwe populaties van kleine modderkruiper en rivieronderpad kan gebeuren.

Op basis van de ontsnipperingsstudie voor de E34/E313 heeft de Administratie Wegen en Verkeer de intentie om ter hoogte van belangrijke waterlopen ecoduikers te voorzien. De faunaverbinding via de Tappelbeek is opgenomen in het natuurinrichtingsproject Zoerselbos.

9. Afstemming van recreatief medegebruik op de ecologische waarden

Een betere recreatieve ontsluiting van natuur- en bosgebieden bevordert het draagvlak voor natuurontwikkeling. Door de realisatie van grote aaneengesloten natuurgebieden kunnen de recreatiestromen (wandelaars, fietsers, ...) beter geleid worden zodat kwetsbare habitats en soorten ontzien worden. O.m. in het Peerdsbos en het Zoerselbos wordt de verdere uitbouw van recreatieve infrastructuur voorzien.

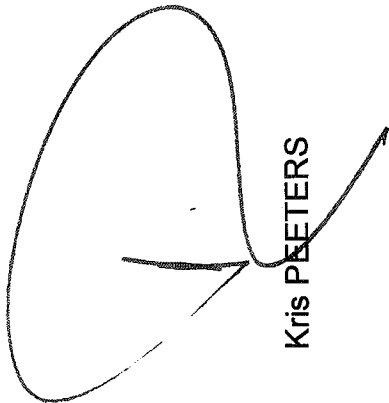
Weekendverblijven in of nabij deelgebieden met kwetsbare natuurwaarden (bv. de Visbeekvallei en de vallei van de Grote Kaliebeek) dienen de nodige maatregelen te nemen om de rust te bewaren en het risico op waterverontreiniging en verspreiding van invasieve exoten uit te sluiten.

Gezien om gevoegd te worden bij het besluit tot aanwijzing met toepassing van de Habitatrichtlijn van de speciale beschermingszone 'BE2100017 Bos- en heidegebieden ten oosten van Antwerpen' en tot definitieve vaststelling van de bijbehorende instandhoudingsdoelstellingen en prioriteiten,

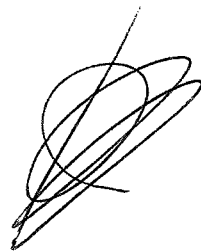
Brussel, 23 april 2014.

De minister-president van de Vlaamse Regering,

Kris PEETERS

De Vlaamse minister van Leefmilieu, Natuur en Cultuur,

Joke SCHAUVLIEGE

Eensluidend afschrift,

Liesbeth Van Snick

medewerker

